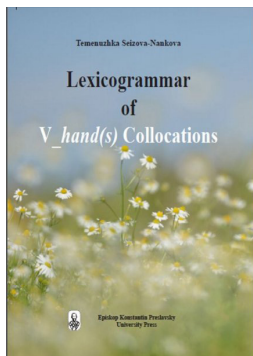

ОТНОВО ЗА ЛЕКСИКО-ГРАМАТИКАТА

Светлана Неделчева

LEXICO-GRAMMAR REVISITED

Svetlana Nedelcheva, Shumen University, Bulgaria

Новоизлязлата монография „Lexico-Grammar¹ of the *V_Hand(S)* Collocations. A Corpus-Driven Analysis“ на Теменужка Сеизова-Нанкова привлича вниманието с иновативността на подхода си и прецизността, с която той е следван. Описват се формалните характеристики на колокациите², вариациите им в дистрибуция, които водят до различни семантични асоциации и значения на конструкциите и създават комплексни отношения във всяка колокация и между колокациите. Изследването осъществява връзка с приложната лингвистика и е мотивирано от нуждите на изучаващите английския език като чужд, затова и резултатите са пречупени през тази перспектива. Структурирано е в четири части: увод, две глави и заключение, съпътствани от пет приложения.

В Увода авторката представя терминологичния апарат като от двата основни изследователски подхода в корпусната лингвистика: корпусно-базиран ‘corpus-based’ и корпусно-управляван ‘corpus-driven’, тя е избрала втория, тъй като той е по-индуктивен и съответства на нейната методология: да извлича лингвистичните конструкции чрез анализ на корпуса. Корпусно-базираното изследване, от друга страна, приема валидността на лингвистичните форми и структури, извлечени от лингвистичната теория, и изследва вариативните модели на употреба на тези предварително дефинирани лингвистични характеристики.

Корпусно-управляваният подход поставя големи изисквания пред изследователите по отношение на извличането на данни за корпуса. В това изследване той е извлечен от Британския национален корпус (BNC) и включва всички статистически значими граматични отношения между глагола (V) и групата на съществителното (NP), където лема е *hand* ‘ръка’, т.е.

¹ Терминът lexicogrammar/лексикограматика, въведен от Халидей (1961), се използва в системната функционална лингвистика, за да посочи взаимната зависимост между лексика и граматика. Допирна точка между тях са колокациите.

² Колокациите са словосъчетания с различна устойчивост, които през годините са били обект на изследване от различни перспективи, например от гледна точка на структурните и функционалните им характеристики или на семантичния им аспект, а най-често са разглеждани за целите на чуждоезиковото обучение. Те се смятат за трудни за усвояване от изучаващите английски език като чужд език, тъй като, по думите на Хърбст (2010), изискват специфични, идиосинкретични знания.

разглеждат се всички възможни комбинации на глагол и *hand* в единствено или множествено число. Това помага да се изследват характеристиките на колокациите в различни дискурси.

В Глава първа се разкрива методологията на изследването, която се основава на лексикалния подход към валентната теория, разработена от Хърбст и Шулер (Herbst, Schuller 2008), Хърбст (Herbst 2014). Валентната теория е приложена в симбиоза с конструкционната граматика (Goldberg 1995, 2006) и с елементи от типологичния подход на Крофт (Croft 2001, 2003) и Крофт и Сътън (Croft, Sutton 2014) и когнитивната граматика (Bybee 2010). Във всички тях е преплетен интересът към откриване на характеристиките на идиомите и използването на конструкцията като лингвистична единица при анализа на емпиричен материал. Наличието на голям корпус е задължително при такова проучване, за да се осигури представителност.

Онлайн корпусите дават предимство не само заради обема си, но и с възможността за квантитативен анализ и определяне на най-честотните колокации. Подобни изследвания бяха немислими преди няколко години, когато такива изчисления не можеха да се правят автоматично.

Корпусът на това проучване обхваща 13617 текстови единици (токъни), от които тези с най-използваните 25 глагола са 6279. Резултатите от търсенето са организирани статистически и най-ярките (*salient*) се подреждат в началните позиции, а не просто най-честотните (*frequent*), така на първо място излиза *shake hands*. Сеизова-Нанкова използва многобройните примери, за да подчертае проявяващите се в контекста характеристики и конструкции, в които участват. По този начин подпомага изчерпателността и детайлността на анализа. Важно за нея е не какво е възможно в езика, а какво е често срещано и то, както твърди тя, води до промяна в лингвистичната парадигма и изучаването на езика.

Анализът на колокациите е изграден на няколко нива. На синтактично ниво наблюденията върху най-често срещаните модели на синтактични връзки за определени глаголи позволяват изучаването на валентността на глагола. На морфологично ниво се отчита присъствието или отсъствието на генитивна местоименна форма, определителна или неопределителна форма, или отсъствието и на двете. На семантично ниво към разширените конструкции се подхожда по различни начини: като изразяващи същото значение като двувалентните конструкции или като изразяващи различно значение, например начин на действието, при което глаголът образува каузална аргументна структура с много специфична информация на елементите. Проучването на всички нива е пречупено през перспективата на изучаващия английския език като чужд.

Важен приносен момент е, че посоката на изследването е от токъните към класификация и категоризация, при което се постига идентифициране на единици по-големи от думите – фрази и/или идиоми – това формира скала в зависимост от връзките между частите в конструкцията.

Глава втора е разделена на двадесет и пет подраздела, всеки от които разглежда колокациите на *hand(s)* с различен глагол: *shake, clasp, wave, wash, clap, put, rub, lay, lift, raise, hold, place, wipe, slide, change, kiss, cup, lend, thrust, spread, tie, clench, wring, squeeze, rest*. Прилага се един и същ алгоритъм: 1. Помества се информацията, наречена таг (tag), която се състои от колокация от глагол и лемата с номер от 1 до 25 в низходящ ред, като списъкът започва с най-ярката (salient). 2. Следва броят на попаденията в корпуса и съотношението между *hand* в единствено и множествено число. 3. Лексикографският аспект представя в съкратен вид какво е поместено в речника на Хорнби (OALDCE 1989) относно разглежданите колокации. Изборът на този речник е много подходящ, защото е достъпен и специално насочен към чужденците, изучаващи английски, и отчита, че валентността и колокациите са най-трудни за усвояване. 4. Обща информация за колокацията – основни характеристики и очаквания. 5. След това е поместена извадка от корпуса: първите двадесет реда от резултати за съответната колокация. 6. Квантитативната валентност дава представа за поведенческия потенциал на колокацията. 7. Списъкът с комплементите представя вариациите в реализацията. Основава се на примери, извлечени от корпуса. 8. Валентните модели разкриват комбинаторните възможности на комплементите. Тук авторката включва и вариантите в страдателен залог, които са алтернативен начин за разкриване на валентната информация. 9. Валентните конструкции са подредени в скала от по-специфични към по-общии конструкции. 10. Обобщението към всяка колокация се отнася до разглежданите конструкции, но прави съпоставка и с другите колокации, като се посочват прилики и разлики.

Заклучението показва, че подходът, управляван от корпуса, има голямо предимство – осигурява емпиричен материал, който е достоверен и надежден. Иновативният момент, предложен от Сеизова-Нанкова, е използването на новите технологии, за да се достигнат търсените резултати. Използваната методология помага на изследователката да се освободи от всички предварителни очаквания и интуитивни изводи в интерпретирането на конструкциите. Досега не е правено подобно подробно проучване на колокациите с *V_hand(s)*, което да разглежда сложната им вътрешна структура. Авторката доказва, че конструкциите се появяват в естествения дискурс, а изказите са прояви на конструкциите. Корпусът, от своя страна, е поредица от изкази, които могат да бъдат организирани по различен начин в зависимост от лексикалните и граматическите им характеристики.

Монографията има важно практическо приложение, защото в резултат на детайлното проучване на лингвистичния материал и описанието на валентността на конструкциите се представят различни морфосинтактични, лексикосемантични и дискурсно-прагматични асоциации между всички колокации с *V_hand(s)*, а използваната методология може да се използва като отправна точка в изследванията по превод и обучението по английски като чужд език.

References

- Herbst, T. (2010) *English Linguistics. A Coursebook for Students of English*. Berlin/NewYork: De Gruyter Mouton.
- Herbst, T. (2014) „The Valency Approach To Argument Structure Constructions”. In Herbst, T. Schmid, H.-J., Faulhaber, C. (eds.). *Constructions – Collocations – Patterns*. Berlin/Boston: de Gruyter Mouton. Pp.167-216.
- Herbst T., Schüller, S. (2008) *Introduction to Syntactic Analysis. A Valency Approach*. Tübingen: Narr.
- Goldberg, A. E. (1995) *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago: Chicago University Press.
- Goldberg, A. (2006) *Constructions at Work*. Oxford: Oxford University Press.
- Croft, W. (1990/2003) *Typology and Universals*. Cambridge, CUP.
- Croft, W. (2001) *Radical Construction Grammar: Syntactic theory in typological perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Croft, W., Sutton, L. (2014) “Construction grammar and lexicography”. In Hanks, P., de Schryver, G.-M. (Eds.). *International Handbook of Lexis and Lexicography*. New York: Springer.
- Bybee, J. (2010) *Language, Usage and Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Halliday, M.A.K. 1961. “Categories of the theory of grammar”. *Word* 17. (2), pp. 241-292.
- OALDCE (1989) *Oxford Advance Learner’s Dictionary of Current English*. Hornby, R. S., A. P. Cowie, A. C. Gimson. Oxford: Oxford University Press.